

PERSPEKTYWA ROZWOJU SIECI MIAST *CITTASLOW* W REGIONIE WARMII I MAZUR NA PRZYKŁADZIE MORĄGA

Agnieszka Szczepańska✉, Katarzyna Pietrzyk✉

Instytut Geografii i Gospodarki Nieruchomościami, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie
ul. Prawocheńskiego 15, 10-720 Olsztyn, **Polska**

STRESZCZENIE

Ideą stowarzyszenia *Cittaslow* jest promowanie kultury tzw. dobrego stylu życia. Organizacja zrzesza małe ośrodki miejskie z całego świata, w tym z Polski, z których większość położonych jest na Warmii i Mazurach. W regionie tym można dostrzec wiele potencjalnych kandydatów na kolejnych członków stowarzyszenia. Przykładem jest miasto Morąg, dla którego przeprowadzono studium przypadku. Podjęto w nim próbę oceny potencjału miasta w kontekście spełnienia zasad certyfikacji.

Słowa kluczowe: *Cittaslow*, małe miasta, jakość życia

WPROWADZENIE

Koniec II wojny światowej stanowił początek nowej ery. Rozwój nowych idei, przemysłu, technologii zmienił przestrzeń i sposób funkcjonowania w niej ludzkości. Wpłynęło to na współczesny styl życia, któremu towarzyszy szeroko rozumiane zjawisko koncentracji przestrzennej (Błazy 2016, Zawadzka 2017). Ogół procesów zmieniających rzeczywistość zawarto w pojęciu globalizacji, której największy rozwój rozpoczął się w połowie XX wieku. Implikowała ona każdą sferę życia – gospodarczą, polityczną, kulturową, środowiskową, społeczną, a jej wielowymiarowy charakter był przyczyną powstania licznych pozytywnych oraz negatywnych konsekwencji (Micał 2008).

Negatywną konsekwencją globalizacji jest obniżenie holistycznie rozumianej jakości życia, co jest jednym z podstawowych problemów na całym świecie. Dostęp do nieograniczonej możliwości rozwoju spowodował chaos rzeczywistości (Küçükalın

i Pirnar 2016, Skrzypek 2001). Niewiele jest opracowań, które ukazują wpływ globalizacji na małe miejscowości. Doświadczenia w tym zakresie są różne w zależności od rozpatrywanego regionu. Podkreśla się jednak, że wśród zagrożeń jest m. in. zanik lokalnych tożsamości, kultury, ujednoczenie krajobrazu, monopolizacja gospodarki (Knox i Mayer 2010). Równocześnie zwiększyła się świadomość potrzeby zachowania unikatowości małych ośrodków miejskich, ich odrębności i mikroklimatu. W wyniku tego powstały organizacje, których celem stało się ograniczenie standaryzacji świata (Grzelak-Kostulska i in. 2014, Pink i Servon 2015).

Zwiększenie świadomości w zakresie konieczności zachowania zrównoważonego rozwoju nastąpiło w latach 80. i 90. ubiegłego wieku. Stopniowo zaczęły powstawać ruchy z zakresu tematyki *slow*, czyli powolnościowe. Termin ten jest bardzo szeroki i często błędnie pojmowany. Nie należy go rozumieć w sposób dosłowny, jako chęć życia powoli, w wolnym tempie, ale jako filozofię życia nowoczesnego, odnoszącą się

✉ aszczep@uwm.edu.pl, ✉ katarzyna.pietrzyk@uwm.edu.pl

do poszanowania wartości, historii, kultury, zachowania wewnętrznej równowagi, radości z życia, umiejętności odpoczynku, szacunku dla środowiska naturalnego. Organizacja *Slow Food* była jedną z pierwszych inicjatyw dotyczących tematyki *slow*. Miała na celu m.in. promocję, ochronę i edukację w zakresie celebrowania, wytwarzania i wykorzystywania produktów żywnościowych dobrej jakości, regionalnych, uprawianych w sposób tradycyjny (oczywiście z wykorzystaniem nowoczesnych rozwiązań technologicznych). Ruch *Slow Food* zapoczątkował powstanie innych inicjatyw *slow* m.in.: *Slow Travel*, *Slow Tourism*, *Slow Design*, *Slow Architecture*, *Slow Urbanism*, *Slow Education*, *Slow Art*, *Slow Fish*, *Slow Money*, *Slow Home* czy *Cittaslow*. Wymienione organizacje postrzegane są niczym antidotum na problemy życia w XXI w. Pozwalają odnaleźć się w nowoczesnej rzeczywistości, nie tracąc przy tym indywidualności. Filozofia *slow* w ostatnim dwudziestolecu rozprzestrzeniła się na cały świat, a grono jej zwolenników ciągle wzrasta (Botta 2016, Radstorm 2011, Zawadzka 2017).

Jedną z ciekawszych inicjatyw jest stowarzyszenie *Cittaslow*, którego ideę stanowi rozpowszechnianie i promocja tzw. kultury dobrego życia. Celem organizacji jest zrzeszanie małych miast w sieć. Ośrodki członkowskie nie budują historycznych skansenów, a dbają o podstawowe wartości przyświecające omówionej filozofii *slow*. Umożliwia to zachowanie tożsamości mieszkańców i lokalnych wartości z nowoczesnym racjonalnym korzystaniem z dóbr postępu, nowoczesności. Efektem działań staje się harmonijnie funkcjonująca struktura miejska, stale nastawiona na rozwój (Radstorm 2011). W artykule podjęto próbę oceny potencjału Morąga w kontekście jego przystąpienia do stowarzyszenia *Cittaslow*. Analizę oparto na opinii respondentów oraz stosunku przedstawicieli Urzędu Miasta Morąg w zakresie ubiegania się o członkostwo.

CITTASLOW – FILOZOFIA, IDEA, RUCH

Idea *Cittaslow* narodziła się w 1998 r. Burmistrz Greve in Chianti, Paolo Saturnini, zainicjował powstanie ruchu, który w ciągu kolejnych 20 lat objął

swym zasięgiem cały świat. Przedstawiciele włoskich miasteczek zainspirowani filozofią *Slow Food* postanowili przenieść ją na grunt małych ośrodków miejskich. Efektem było powstanie w 1999 r. Stowarzyszenia *Cittaslow*, którego założycielami stały się cztery miasta pochodzące z jednego państwa – Włoch. Sukcesywnie do organizacji dołączały kolejne miasteczka, spełniające postawione im wymagania statutu członka *Cittaslow*, w tym ośrodki z Polski. Obecnie sieć liczy 241 miast z trzydziestu państw na całym świecie (Baldemir i in. 2013, Ekinci 2014, Pink i Servon 2015).

Główną siedzibą stowarzyszenia jest Orvieto, jednak warto podkreślić, że w 2017 r. drugim międzynarodowym ośrodkiem *Cittaslow International* stał się Olsztyn w województwie warmińsko-mazurskim. Najważniejszy dokumentem organizacji jest „Międzynarodowy statut miast *Cittaslow*”, który regularnie jest uaktualniany o niezbędne dane. Znajdują się w nim cele, wartości i informacje o organach stowarzyszenia, procedury zarządzania funduszami, a także prawa i obowiązki aktualnych lub potencjalnych członków. Podstawową zasadą organizacji jest łączenie w sieć miast, które pozytywnie zakończyły procedurę kwalifikacyjną. Jednostkom tym przyświecają podobne wartości rozwojowe, ważna jest dla nich lokalna kultura, tożsamość, historia, szeroko rozumiana sprawiedliwość, mieszkańcy i środowisko. Celem stowarzyszenia stało się wspomniane już promowanie kultury dobrego życia (Antolak i Jaszcak 2015, Międzynarodowy status... 2017).

Otwartość stowarzyszenia na nowych członków ukazuje nieustannie rosnąca liczba miast zrzeszonych w sieć *Cittaslow*. Przystąpienie do organizacji nie jest jednak prostą procedurą, a długoterminowym procesem. Miasta lub gminy pretendujące do międzynarodowego stowarzyszenia muszą być ośrodkami, których liczba mieszkańców nie przekracza 50 tysięcy. W procesie kwalifikacyjnym zaangażowani zostają nie tylko przedstawiciele władz miasta, jego mieszkańcy oraz tzw. opiekunowie – wyłonieni spośród członków krajowej sieci (w przypadku Polski). Efektem tego jest wieloetapowa i bardzo złożona procedura. Przedstawiciele miasta formułują i przekazują organom Krajowej Sieci Biura dokument ukazujący intencje

stania się członkiem zwykłym stowarzyszenia. Jest to tożsame z zaakceptowaniem regulaminu i statutu organizacji. Następnie Rada Miasta podejmuje uchwałę o przystąpieniu miasta do międzynarodowego stowarzyszenia *Cittaslow*. Uchwała trafia do ministra właściwego do spraw zagranicznych (za pośrednictwem wojewody). Uzyskanie statutu członka musi zostać pozytywnie zaakceptowane przez ministra. Jednocześnie towarzyszy temu przydzielenie potencjalnemu kandydatowi tzw. opiekuna (miasto mające status członka zwykłego *Cittaslow*), który wesprze go w procedurze kwalifikacyjnej oraz pomoże przygotować dokumentację samooceny w oparciu o zadane kryteria. Kandydat sporządza dokumentację samooceny na podstawie odpowiednich formularzy. Jeżeli zostanie ona pozytywnie oceniona przez komisję certyfikacyjną, miasto wnosi opłatę równą 600 euro na rzecz Sieci Krajowej *Cittaslow*. Efektem finalnym jest uznanie miasta za członka zwykłego po spełnieniu minimalnych wymagań kryterialnych. Dokonuje tego Międzynarodowy Komitet Koordynujący (Radstrom 2011, Zawadzka 2017, Regulamin Polskiej... 2017). Wielokrotnie przytoczony proces samooceny stanowi podstawowy element warunkujący przyjęcie miasta do organizacji. Aby kandydat mógł stać się pełnoprawnym członkiem stowarzyszenia musi spełnić przynajmniej 50% wszystkich kryteriów (minimum jeden z każdej kategorii), przy czym niektóre z nich są obligatoryjne. Zgodnie ze statutem z 2017 r. jest siedem grup, w których łączna liczba kryteriów wynosi 72. Każdy z siedmiu obszarów dedykowany jest innemu zakresowi przyszłych lub obecnych działań, wśród których wyróżnić można grupy:

- polityki środowiskowej i energetycznej (12 kryteriów): ochrona bioróżnorodności, jakości powietrza, jakości wody oraz jej zużycie, oczyszczalnie ścieków, kompostownie, tematyka selektywnej zbiórki odpadów, redukcji hałasu, zanieczyszczenia różnego typu, w tym świetlnego, produkcji, zużycia, oszczędzania energii;
- polityki infrastrukturalnej (dziewięć kryteriów): jakość, długość i funkcjonalność ścieżek rowerowych, parkingi dla rowerów, występowanie i usuwanie barier architektonicznych, występowanie

- (obecnie i w przyszłości) zastępczych środków transportu dla samochodów osób prywatnych, programy wsparcia dla rodzin i kobiet, dostępność usług medycznych, rozprowadzanie towarów w centrach miast, liczba osób pracująca poza granicami analizowanej gminy;
- polityki jakości miejskiej (17 kryteriów): jakość życia w obszarze miasta, perspektywistyczny plan odporności tkanki urbanistycznej, waloryzacja i przywracanie właściwej jakości życia w centrach miast, odsetek powierzchni cementu (w m³) w stosunku do zieleni miejskiej, wprowadzanie terenów zielonych w przestrzeń miejską (poprzez projekty społeczne), a także produkcyjnych terenów zielonych, działania na rzecz przekształcania terenów podmiejskich, rozwój usług interaktywnych, działań na rzecz zrównoważonego rozwoju miasta (szczególnie architektury), umożliwienie dostępu zarówno dla mieszkańców, jak i turystów do wszystkich możliwych mediów, stała kontrola poziomu zanieczyszczenia, wsparcie dla potencjalnych pracowników (bezrobotnych) szczególnie w zakresie podjęcia pracy w pobliskich ośrodkach miejskich, promocja zrównoważonego i ekologicznego budownictwa w sektorze prywatnym oraz publicznym, promocja i sprzedaż lokalnych produktów, infrastruktury społecznej, handlowej;
- polityki rolnej, rzemieślniczej i turystycznej (10 kryteriów): wsparcie i rozwój sektora rolniczego (szczególnie sfery ekologicznej), ochrona rękodzieła, tradycyjnych zawodów, promocja, wykorzystanie produktów lokalnych w zbiorowym żywnieniu, waloryzacja obszarów wiejskich, lokalnych wydarzeń kulturowych, zakaz GMO, poszerzanie bazy hotelowej i gastronomicznej;
- polityki świadomości, gościnności oraz kształcenia (10 kryteriów): wstąpienie do organizacji *Cittaslow*, wykorzystywanie logo *Cittaslow*, występowanie różnego typu organizacji wspierających rozwój obszaru, edukacja obywateli w zakresie członkostwa w *Cittaslow*, tworzenie szlaków „slow”, edukacja w zakresie tematyki *Cittaslow* osób zatrudnionych w gminnych/miejscowych instytucjach publicznych, odpowiednie przyjmowanie turystów, gości, szkolenia dla osób

- związanych z handlem w zakresie nowoczesnych metod współpracy z klientami;
- społecznej integracji (11 kryteriów): bieda, sytuacja w mieście/gminie dzieci, ludzi młodych, niepełnosprawnych, ich wzajemna integracja, aktywizacja, zrzeszania się w organizacje różnego typu, integracja wielokulturowa, tematyka dyskryminacji mniejszości, sfera biednych dzielnic, budownictwa komunalnego, zaangażowanie mieszkańców w życie społeczne;
- partnerstwa (trzy kryteria): różnego typu działania w zakresie *Cittaslow*, wsparcie, współpraca z innymi ośrodkami stowarzyszenia, a także gminami promującymi tradycję i naturalną żywność.

Warto podkreślić, że każde państwo ma swobodę w kształtowaniu polityki *Cittaslow*, może dostosowywać kryteria do warunków panujących w kraju, tak aby prowadzone działania w zakresie filozofii *slow* pozytywnie stymulowały rozwój miasta (Błazy 2016, Gruszecka-Tieśluk 2013, Regulamin Polskiej... 2017).

Osoby prowadzące badania w zakresie tematyki *Cittaslow* od niedawna ukazują korzyści oraz problemy, które mogą być następstwem łączenia miast w sieć. Wynika to z niespełna dwudziestoletniej działalności organizacji. Powodowało to bazowanie na przewidywanych konsekwencjach, obecnie przystąpić można do prezentowania wymiernych następstw w odniesieniu do sieci międzynarodowej. Efekty funkcjonowania krajowych sieci są w fazie analiz, gdyż weryfikowalna poprawa jakości życia w wielu miejscach nie nastąpiła. Pierwszym i najczęściej podkreślanym pozytywnym aspektem jest samo członkostwo w stowarzyszeniu, co pozwala miastu na wykorzystywanie marki i logo *Cittaslow*, udział w wydarzeniach organizowanych dla członków ruchu (np. tydzień *Cittaslow* w każdym zrzeszonym mieście, krajowe i międzynarodowe konferencje) dostęp do nowatorskich pomysłów, idei i rozwiązań wypracowanych w drodze warsztatów, zebrań, konferencji (np. na międzynarodowych zgromadzeniach w poszczególnych państwach). Funkcjonowanie ruchu oparte jest na strukturze sieciowej, powiązaniu miast w danym państwie oraz na poziomie międzynarodowym. Wykreowana zostaje świadoma społeczność,

a niewidoczne więzi budują jej lokalną unikatowość, tak istotną w czasach globalizacji. Ciekawy przykład stanowi konkurs „Chiocciola Orange”. Organizowany jest co roku i stał się prestiżowym wydarzeniem, do którego zgłaszane są projekty z różnych państw. Przyświeca mu idea promocji regionu i podniesienia jakości życia poprzez różnego typu projekty dotyczące zarówno rozwoju lokalnego, jak i środowiska, mieszkańców czy usług. Członkowie konkursu walczą o nagrody, ale także o międzynarodową promocję i możliwość podzielenia się doświadczeniami z innymi członkami sieci. Jako jedno z ciekawszych inicjatyw wyróżniono: międzypokoleniową „Siwowłosą Orkiestrę” z miasta Yanyang czy też projekt integracji mieszkańców z uchodźcami w mieście Vigarano Mainarda. Gruszecka-Tieśluk (2013) i Botta (2016) trafnie zauważyli, że *Cittaslow* jest kierunkowskazem rozwoju, którego władze miasta używają, by móc poprawnie stymulować rozwój regionu oraz wykorzystywać wspólnie fundusze unijne (odniesiono się do tego m. in. w Strategii rozwoju turystyki województwa warmińsko-mazurskiego do roku 2025, Regionalnym programie operacyjnym na lata 2014–2020, Strategii rozwoju województwa warmińsko-mazurskiego). Zrzeszone miasta korzystają z obustronnego doświadczenia, rozwiązań, ale nie naśladują bezrefleksyjnie zachowań innych członków sieci w celu maksymalizacji korzyści. Ich rozwój warunkują zasady recertyfikacji kryteriów samooceny, jednak Ezio Manzini w bezpośredniej rozmowie z Servon i Pink (2015) podkreślił, że mechanizm należy dopracować, gdyż brakuje zasad regularnej kontroli zrzeszonych ośrodków, co spowodowałoby wzrost prestiżu członkostwa w *Cittaslow*. Pozytywnym efektem są także wzmożone działania z zakresu wdrażania nowoczesnych technologii, innowacji, a także praktycznego wykorzystania tkanki historycznej, podkreślanie jej unikatowości. W miastach regionu Warmii i Mazur po wstąpieniu do *Cittaslow* obserwuje się przemianę zachowań ludzkich, zwiększenie ruchu turystycznego (np. Lidzbark Warmiński), wprowadzane są wysokie standardy gościnności, a także organizowane liczne lokalne imprezy kulinarne czy kulturowe. Następuje wzmocnienie lokalnej tożsamości, miejscowa lud-

ność zaczyna zauważać potencjał swego otoczenia oraz rosnące korzyści finansowe. Dostrzec można także wiele działań na rzecz podniesienia jakości życia m.in. darmowe szczepienia w Lubawie, inicjatywy dla niepełnosprawnych w Górowie Iławieckim, IchtioPark w Kaletach, budowa Centum Aktywności Społecznej Lubawa w obrębie terenu zamku, festiwal filmowy „Moja Przestrzeń” w Olsztynku. Tworzone są ponadlokalne programy rewitalizacji miast *Cittaslow* (Ponadlokalny program rewitalizacji sieci miast *Cittaslow* województwa warmińsko-mazurskiego) umożliwiające wykorzystanie znaczących funduszy zarówno krajowych, jak i unijnych. Wszystko to w dłuższej perspektywie wpływa na podniesienie poziomu życia i globalną promocję, a także zwiększa zainteresowanie i wsparcie naukowców (Mazur-Belzyt 2014).

Jednocześnie zarzuca się, że stowarzyszenie *Cittaslow*, bazując na wzajemnie powielanych elementach rozwoju, może być przyczyną homogenizacji miast. Nie można zaprzeczyć takiemu procesowi, szczególnie w krajowych sieciach. Jako zagrożenie ukazywane jest negatywne skojarzenie ze słowem *slow*, w przeciwieństwie do tematyki *smart city*. Długofalowym problemem jest również sprzeczność pomiędzy ideą a celami stowarzyszenia. Miasta, promując swoje niepowtarzalne cechy i atrakcyjność turystyczną, powodują wzrost liczby przyjezdnych w danym regionie. Może zaburzyć to rozwój obszaru, wpłynąć negatywnie na środowisko, przesylić centra miast, nadając im komercyjny charakter, a także doprowadzić do zaburzenia więzi społecznych. Istotna jest zatem równowaga, balans miasteczek w prowadzonej polityce gospodarczej. Problemem we wstępowaniu do ruchu *slow*, szczególnie w przypadku małych miast Polski, jest roczna składka członkowska przewyższająca budżet miasta na dział promocji (Grzelak-Kostulska i in. 2014).

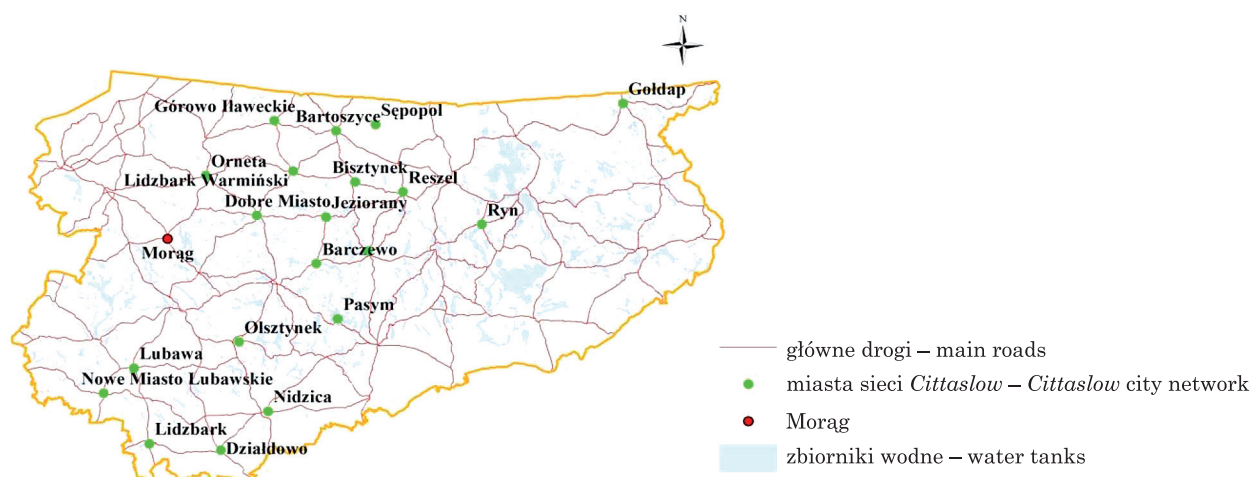
SIEĆ MIAST WARMII I MAZUR

Stowarzyszenie *Cittaslow* promowane jest jako organizacja zrzeszająca miasta w sieć. Tworzenie struktury wzajemnie powiązanej ma stymulować jej rozwój i stale zwiększać potencjalne korzyści. Zapre-

zentowana zasada jest spójna z wizją miast XXI w. zawartą w „Karcie ateńskiej”. W części poświęconej powiązaniom sieciowym miast przeczytać można, że spowoduje to zwiększenie ich konkurencyjności (Nowa karta ateńska... 2003). Na świecie istnieją lokalne, regionalne, krajowe i globalne inicjatywy zrzeszające miasta w sieć, np. Sieć Miast Secesyjnych, Sieć Miast Kreatywnych UNESCO, ogólnopolska sieć Miasta dla Rowerów. Ich podstawowym celem jest realizacja wspólnych wartości, a efektem ma być rozwój każdego z członków organizacji. Współpraca prowadzona jest na różnych płaszczyznach, dotyczy zarówno jednego, jak i wielu aspektów miasta. Służyć może to wymianie poglądów, pomysłów, doświadczeń oraz promocji i budowaniu wspólnej struktury. *Cittaslow* liczy 241 członków i w porównaniu ze Stowarzyszeniem Małych Miejscowości Francji (ponad 1000 miejscowości) jest dopiero w fazie początkującej (Mazur-Belzyt 2014). Nie zmienia to jednak faktu, że sieć miast *Cittaslow* stale się powiększa. Szczególnie widoczne jest to w Polsce, gdzie do ruchu przystąpiło 28 miast, a aż 20 ośrodków polskiej sieci *Cittaslow* zlokalizowanych jest w regionie Warmii i Mazur (rys. 1).

Region Warmii i Mazur posiada bardzo bogatą historię, wielowymiarową kulturę, dużą lesistość, liczne jeziora, jednak jego potencjał nadal nie został w pełni wykorzystany. Faktem jest, że liczba turystów zwiększa się każdego roku, jednak przyrost ten dotyczy popularnych już ośrodków turystycznych. Inicjatywa *Cittaslow* idealnie wkomponowuje się w ten obszar, ponieważ pozwala stymulować małe miasta, wypromować ośrodki nieznane lub zapomniane (*Miasteczka Cittaslow...* 2015).

Stowarzyszenie *Cittaslow* zostało zapoczątkowane na Warmii w 2004 r., gdy gmina Reszel podpisała wraz ze Stowarzyszeniem „Zamek” porozumienie, którego celem było prowadzenie działań w zakresie przystąpienia do organizacji. Od tego czasu Krajowa Sieć rozbudowała się oraz podjęto wiele inicjatyw, m.in. stworzono „Ponadlokalny program rewitalizacji miast *Cittaslow*”, otwarto w Olsztynie Biuro *Cittaslow* International, odbyły się również liczne festyny o tematyce *slow*, warsztaty czy krajowe konferencje.

Rys. 1. Sieć *Cittaslow* – województwo warmińsko-mazurskie

Fig. 1. *Cittaslow* network – Warmia and Mazury

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Cittaslow International...* (2017)

Source: own study based on the *Cittaslow* website *Cittaslow International...* (2017)

CEL, PRZEDMIOT I METODYKA BADAŃ

W zaprezentowanych badaniach podjęto próbę oceny potencjału Morąga w kontekście uzyskania statutu członka *Cittaslow*. Badania skoncentrowano na opiniach władz miasta oraz lokalnej ludności w zakresie inicjatywy dołączenia miasta do organizacji. Uzyskane wyniki porównano, co pozwoliło na weryfikację zasadności prowadzenia dalszych analiz w zakresie spełnienia przez miasto warunków procedury certyfikacji. Wyniki badań umożliwiły uzyskanie odpowiedzi na pytanie, czy decyzja o przystąpieniu do stowarzyszenia powinna być poprzedzona szerokimi konsultacjami społecznymi.

Morąg, będący przedmiotem badań (obszar 6,2 km²), położony jest w województwie warmińsko-mazurskim, w powiecie ostródzkim. Usytuowany jest w malowniczej krainie, pomiędzy Rozlewiskiem Morąskim a jeziorem Skiertąg. Miasto zamieszkuje około 14 tysięcy (rok 2016) osób. Jego atrakcyjność wzbogaca lokalizacja, bliska odległość od ośrodka wojewódzkiego oraz dogodne połączenie komunikacyjne – autobusowe, kolejowe. Morąg jest miastem o ciekawej kulturze, bogatej historii, licznych zabytkach i miejscach pamięci dawnych czasów. Uwarunkowania historyczne i środowiskowe powodują, że

miasto odwiedzone jest przez turystów krajowych. Odnaleźć mogą tu rzadkie gatunki ptaków zamieszkujące użytek ekologiczny, liczne jeziora i lasy oraz bogatą faunę i florę zachowaną w naturalnym stanie. Osoby ceniące historię i lokalną kulturę doceniają zachowane podziemia zamku krzyżackiego, Muzeum im. J.G. Herdera (rys. 2), Ratusz i jego tajemnicze podziemia, a także mury obronne czy armaty z XIX w. (Lokalny Program Rewitalizacji... 2016).

Pomimo niepodważalnych zalet miasto wciąż jednak nie jest znane szerszej społeczności, brak promocji zagranicznej powoduje spadek liczby turystów spoza Polski. Rozwinięta sieć *Cittaslow* na Warmii i Mazurach jest potencjalnie inicjatywą, która mogłaby spopularyzować informację o Morągu na świecie i przedstawić jego walory.

Zaproponowana procedura badawcza miała umożliwić uzyskanie odpowiedzi na postawione pytanie dotyczące potencjalnego członkostwa Morąga w ruchu *Cittaslow*, a przede wszystkim zaprezentować opinie lokalnej ludności i władz w tym zakresie. Podjęto decyzję o wystosowaniu wniosku do Urzędu Miasta Morąg, Biura Promocji z 14 pytaniami otwartymi. Dotyczyły one współpracy miasta z innymi ośrodkami miejskimi, regionami i organizacjami, a także tematyki *Cittaslow* oraz potencjalnego członkostwa miasta

Rys. 2. Pałac Dohnów

Fig. 2. Pałac Dohnów

Źródło: zdjęcie autorstwa Katarzyny Pietrzyk (2017)

Source: photo by Katarzyna Pietrzyk (2017)

w organizacji, działań w celu poprawy jakości życia na terytorium Morąga i promocji miasta. Drugim narzędziem badań był kwestionariusz skierowany do mieszkańców obszaru badań. Ze względu na rozmiar próby badawczej był to wywiad mający formę bezpośrednią – rozdawaną i w pełni anonimową. Zawarto w nim 11 pytań zamkniętych, sformułowanych w języku potocznym, aby tematyka obciążającego ruchu *Cittaslow* była zrozumiała dla respondentów (Apanowicz 2002).

WYNIKI BADAŃ

Wyniki konsultacji z Urzędem Miasta Morąg

Konsultacje przeprowadzono z Urzędem Miasta Morąg poprzez wystosowanie oficjalnego wniosku do Biura Promocji, odpowiedzialnego za współpracę oraz członkostwo miasta w różnego typu organizacjach. Jak już wcześniej wspomniano, pismo zawierało czternaście pytań otwartych. Skonstruowano je w oparciu o tematykę badań oraz wcześniejsze bezpośrednie rozmowy z przedstawicielami Urzędu, które pozwoliły autorom artykułu na zapoznanie się z działalnością

organów odpowiedzialnych za promocję i współpracę miasta z organizacjami zewnętrznymi.

Pierwsze z pytań odnosiło się do członkostwa Morąga w organizacjach o zasięgu międzynarodowym. Przedstawiciele Urzędu potwierdzili, że zarówno miasto, jak i cała gmina nie jest należą do żadnej organizacji o globalnym zasięgu. Wskazali ponadto, że w wyniku trudnej sytuacji na terytorium Ukrainy nie ma możliwości prowadzenia współpracy z rejonem rożniatowskim, który jest zagranicznym regionem partnerskim gminy Morąg. Okazało się również, że Morąg nie jest miastem partnerskim dla żadnego ośrodka krajowego. Należy jednak do kilku krajowych i lokalnych podmiotów, m.in. do Stowarzyszenia „SALLA”, Lokalna Organizacja Turystyczna „Kraina Nieodkrytych Tajemnic” w Morągu oraz Stowarzyszenia Kraina Drwęcy i Pasłęki, Związku Miast Polskich, Związku Gmin Warmińsko-Mazurskich, Związku Gmin Kanału Ostródzko-Elbląskiego i Pojezierza Iławskiego oraz Związku Gmin Regionu Ostródzko-Iławskiego.

Duża część pytań obejmowała tematykę *Cittaslow*. Gmina Morąg nigdy nie wystosowała wniosku o przystąpienie do tej organizacji. Potwierdzono informację, że miasto dostało zewnętrzną propozycję dołączenia

do stowarzyszenia od Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie. Udzielono odpowiedzi, iż po przeanalizowaniu warunków członkostwa Gmina Morąg nie przystąpi do Sieci Miast *Cittaslow*. Decyzja o odmowie przystąpienia poprzedzona była analizą warunków przez pracowników Urzędu i podległych jednostek, bez przeprowadzenia konsultacji społecznych. Analiza i jej wyniki nie były potwierdzone dokumentami. W opinii Urzędu Miejskiego w Morągu gmina Morąg „posiada cechy (przyrodę, architekturę, tradycję, lokalną kuchnię, zwyczaje), które warunkują je do stania się członkiem stowarzyszenia *Cittaslow*” (Urząd Miejski w Morągu). Propozycję przekazano miastu w 2009 r. Jedną z przyczyn odmowy były kwestie finansowe, ponieważ kwota wpisowa oraz roczna składka stanowi duży wydatek finansowy dla miasta w kontekście jego promocji – jak wskazano w jednej z odpowiedzi.

Na podstawie kolejnych pytań okazało się, że Urząd Miasta Morąg w przeważającej części postawił na prowadzenie aktywnej współpracy z lokalnymi organizacjami. Działanie te polegają na przekazywaniu dotacji, w 2017 r. było to ok. 2 320 000 zł na ponad pięćdziesiąt zadań. Wsparcie udzielane jest

równocześnie na pozafinansowej płaszczyźnie poprzez: darmowe udostępnienie sal, lokali na siedziby tych organizacji, częste spotkania informacyjne, promocję, rekomendację, publikacje o instytucjach, działaniach w różnego typu mediach (prasa, lokalna telewizja, media społecznościowe), organizacja i współorganizacja imprez i przedsięwzięć tematycznych. Miasto aktywnie promuje ponadto lokalną tradycję i żywność za pośrednictwem przytoczonych już stowarzyszeń historycznych, kulturowych oraz w roku przygotowuje „Jarmark Produktów Lokalnych i Regionalnych w Morągu”.

WYNIKI WYWIADU KWESTIONARIUSZOWEGO

Wywiad przeprowadzono na obszarze miasta Morąg. Próba badawcza składała się ze 100 mieszkańców, którzy w anonimowym formularzu wypowiedzieli się na temat potencjalnego członkostwa w *Cittaslow*. Dobór próby był losowy, przy czym starano się rozdáwać kwestionariusz dla zbiorowości zróżnicowanej pod względem wieku. Zawarta w kwestionariuszu metryczka stanowiła podstawę do scharakteryzowania respondentów (tab. 1).

Tabela 1. Struktura wieku i płci respondentów
Table 1. The age and gender structure of the respondents

Płeć i wiek Gender and age	Liczba osób Number of people	Udział procentowy Percentage [%]	Liczba osób Number of people	Udział procentowy Percentage [%]
Kobiety < 18 lat Women < 18 years old	13	13		
Kobiety 18–50 lat Women 18–50 years old	26	26	58	58
Kobiety > 50 lat Women > 50 years	19	19		
Mężczyźni < 18 lat Men < 18 years	6	6		
Mężczyźni 18–50 lat Men 18–50 years old	19	19	42	42
Mężczyźni > 50 lat Men > 50 years	17	17		
Suma Sum	100	100	100	100

Źródło: opracowanie własne
Source: own study

Przeważającą grupą były kobiety (58%), mężczyźni stanowili pozostałą część badanej zbiorowości (42%). Dysproporcja ta wynika z faktu większej chęci współpracy po stronie kobiet. Najchętniej w badaniach uczestniczyły osoby w wieku od 18 do 50 lat oraz starsi mieszkańcy miasta. Grupa najmniej liczna składała się z młodzieży poniżej 18 roku życia (19 osób).

Kwestionariusz skonstruowano w szczególny sposób, tak aby mieszkańcy mogli wyrazić opinie na temat członkostwa miasta w różnego typu organizacjach, a następnie w odniesieniu do *Cittaslow*. Uwzględniono potencjalną nieznamość tematyki *slow*, co starano się wyeliminować poprzez przedstawienie charakterystyki stowarzyszenia i jego podstawowych cech. Pytanie wprowadzające eksponowało stosunek respondentów do podstawowej kwestii – członkostwa miasta w międzynarodowym stowarzyszeniu (rys. 3).

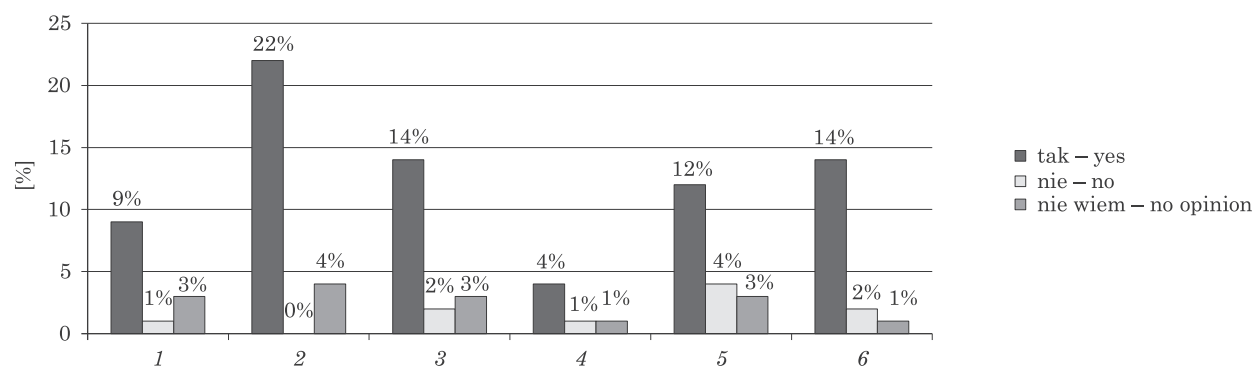
Respondenci zgodnie stwierdzili, że członkostwo w międzynarodowym stowarzyszeniu wpływa pozytywnie na rozwój i promocję miasta. Taką opinię wyraziło aż 75% ankietowanych. Pozostałe głosy rozłożyły się równomiernie – poddane badaniom osoby nie potrafiły ocenić zależności udziału ośrodka miejskiego w tego typu organizacjach (15% respondentów) lub wyraziły w tym zakresie negatywną opinię (10% respondentów).

Przed przejściem do tematyki stowarzyszenia *Cittaslow* poproszono respondentów o udzielenie

odpowiedzi na dwa pytania, w których nieświadomie ustosunkowali się oni do głównych idei ruchu *slow*. Respondenci zaprezentowali swoją opinię, indywidualne odczucia na temat tego, czy Morąg jest obszarem, w którym „dobrze się żyje”, panuje kultura dobrego stylu życia – rysunek 4.

Jak można zauważyć, aż trzy czwarte respondentów zadeklarowało, że Morąg jest ośrodkiem, w którym jakość życia jest na dobrym poziomie. Ciekawym faktem jest to, że zarówno najwięcej pozytywnych, jak i negatywnych głosów udzieliła grupa kobiet w wieku od 18 do 50 lat. Wynikać może to z ich świadomości i okresu życia w jakim się znajdują. Drugie pytanie z podprogowym przekazem umożliwiło badaczom sprawdzenie, czy miasta zrzeszone w sieci *Cittaslow* (o czym nie poinformowano respondentów) z perspektywy respondentów rozwijają się szybciej, prężniej niż Morąg (tab. 2).

W pytaniu skonfrontowano miasto Morąg z Nidzią, Lidzbarkiem Warmińskim i Biskupcem. Respondenci nie potrafili określić zależności w rozwoju tych miast – opinia 66% osób. Na taki wynik może mieć wpływ wiele czynników m.in. niska wiedza respondentów czy brak znajomości sąsiednich ośrodków. Bezpośrednią tematykę stowarzyszenia rozpoczynało pytanie dotyczące znajomości terminu *Slowcity, Cittaslow*. Umiejscowiono je przed definicją organizacji, w celu sprawdzenia znajomości pojęcia.

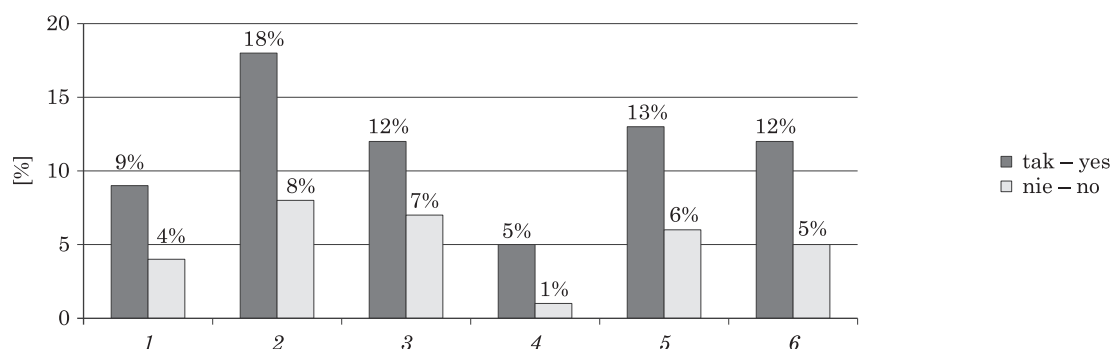

Rys. 3. Ocena respondentów w zakresie potencjalnego pozytywnego wpływu członkostwa miasta w stowarzyszeniu: 1 – kobiety < 18 lat; 2 – kobiety 18–50 lat; 3 – kobiety > 50 lat; 4 – mężczyźni < 18 lat; 5 – mężczyźni 18–50 lat; 6 – mężczyźni > 50

Fig. 3. Respondents' opinions about the potential benefits of *Cittaslow* membership: 1 – women < 18 years; 2 – women 18–50 years; 3 – women > 50 years; 4 – men < 18 years; 5 – men 18–50 years; 6 – men > 50 years

Źródło: opracowanie własne

Source: own study

Rys. 4. Opinia respondentów na temat pozytywnej jakości i kultury życia w Morągu: 1 – kobiety < 18 lat; 2 – kobiety 18–50 lat; 3 – kobiety > 50 lat; 4 – mężczyźni < 18 lat; 5 – mężczyźni 18–50 lat; 6 – mężczyźni > 50

Fig. 4. Respondents' opinions about the quality of life and culture in the town of Morąg: 1 – women < 18 years; 2 – women 18–50 years; 3 – women > 50 years; 4 – men < 18 years; 5 – men 18–50 years; 6 – men > 50 years

Źródło: opracowanie własne

Source: own study

Tabela 2. Porównanie rozwoju Morąga oraz Biskupca, Lidzbarka Warmińskiego, Nidzicy

Table 2. Comparison of the development of the town of Morąg vs. the towns of Biskupiec, Lidzbark Warmiński and Nidzica

Płeć i wiek Gender and age	Ocena szybszego rozwoju miasta Biskupiec, Lidzbark Warmiński, Nidzica w odniesieniu do Morąga Evaluation of the faster development of the towns of Biskupiec, Lidzbark Warmiński and Nidzica vs. the town of Morąg		
	tak yes [%]	nie no [%]	nie wiem no opinion [%]
Kobiety < 18 lat Women <18 years old	4	3	6
Kobiety 18–50 lat Women 18–50 years old	10	1	15
Kobiety > 50 lat Women > 50 years	4	2	13
Mężczyźni < 18 lat Men < 18 years	0	1	5
Mężczyźni 18–50 lat Men 18–50 years old	5	1	13
Mężczyźni > 50 lat Men > 50 years	2	1	14
Suma Sum	25	9	66

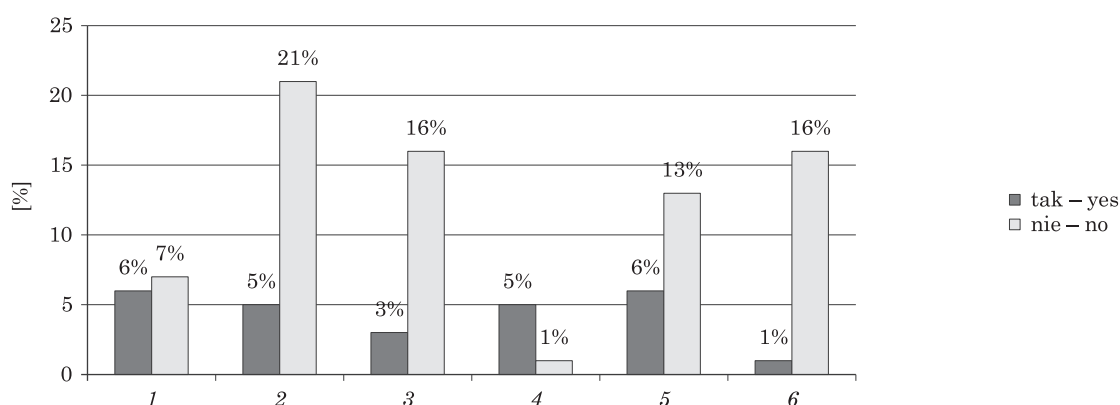
Źródło: opracowanie własne

Source: own study

Próba reprezentująca mieszkańców Morąga potwierdziła słowa przedstawicieli władz Urzędu, że lokalna ludność nie była informowana o analizach w zakresie akcesu do stowarzyszenia *Cittaslow* – nie prowadzono żadnych społecznych konsultacji. Ponad 70% mieszkańców nie знаło terminów związanych z ruchem *slow* (rys. 5).

Respondenci po zapoznaniu się z charakterystyką ruchu *Cittaslow* wyrazili opinię na temat potencjalnego dołączenia do organizacji przez miasto, które zamieszkują (rys. 6).

Poznając cel funkcjonowania ruchu *Cittaslow* większość respondentów bardzo chętnie widziałaby Morąg jako jednego z członków tej organizacji. Jedna

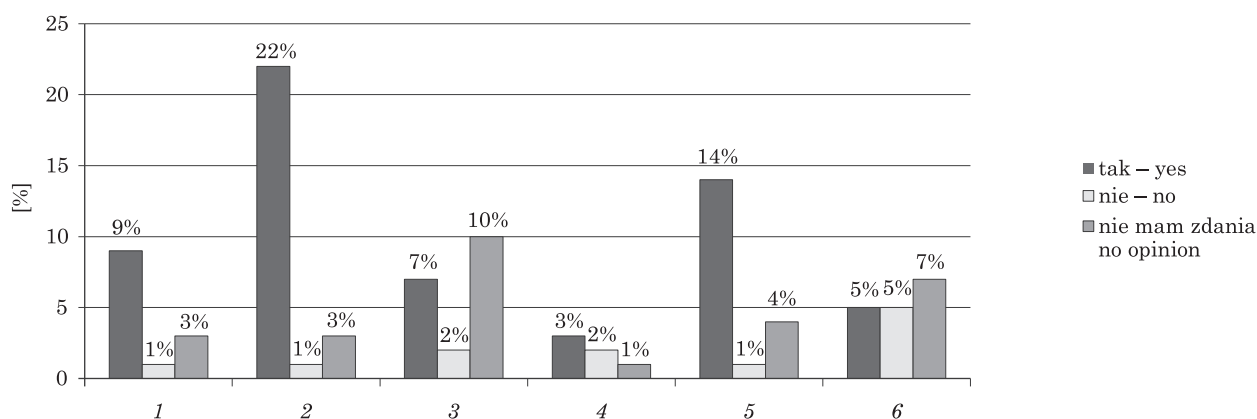

Rys. 5. Deklaracja znajomości terminu *Cittaslow* przez respondentów: 1 – kobiety < 18 lat; 2 – kobiety 18–50 lat; 3 – kobiety > 50 lat; 4 – mężczyźni < 18 lat; 5 – mężczyźni 18–50 lat; 6 – mężczyźni > 50

Fig. 5. Respondents' self-declared understanding of the term *Cittaslow*: 1 – women < 18 years; 2 – women 18–50 years; 3 – women > 50 years; 4 – men < 18 years; 5 – men 18–50 years; 6 – men > 50 years

Źródło: opracowanie własne

Source: own study

Rys. 6. Opinia mieszkańców na temat potencjalnego członkostwa Morąga w stowarzyszeniu *Cittaslow*: 1 – kobiety < 18 lat; 2 – kobiety 18–50 lat; 3 – kobiety > 50 lat; 4 – mężczyźni < 18 lat; 5 – mężczyźni 18–50 lat; 6 – mężczyźni > 50

Fig. 6. Respondents' opinions about Morąg's potential membership in the *Cittaslow* movement: 1 – women < 18 years; 2 – women 18–50 years; 3 – women > 50 years; 4 – men < 18 years; 5 – men 18–50 years; 6 – men > 50 years

Źródło: opracowanie własne

Source: own study

trzecia mieszkańców nadal nie ma zdania w tym zakresie. Analogicznie respondenci odpowiedzieli na pytanie dotyczące cech miasta (przyrody, architektury, tradycji, lokalnej kuchni itp.), które są warunkiem dostania się do organizacji. Ponad 60% respondentów zgodnie potwierdziło, że Morąg to miasto, które wg ich opinii ma takie cechy. Pozostała część próby badawczej (29 osób) nie miała zdania na ten temat, a sześcioro respondentów nie dostrzegło w miejscu

swojego zamieszkania potencjału. Podsumowaniem było ostatnie pytanie, w którym respondentów poproszono „o oznaczenie korzyści, które ich zdaniem, może przynieść miastu członkostwo w *Cittaslow*„ (tab. 3).

Mieszkańcy zauważyli wiele potencjalnych korzyści płynących z członkostwa miasta w stowarzyszeniu *Cittaslow*. Znaczna liczba wskazań obejmowała korzyści wizerunkowe, zwiększoną promocję (76 głosów), napływ turystów (45 głosów)

Tabela 3. Potencjalne korzyści z członkostwa miasta w stowarzyszeniu *Cittaslow*
Table 3. Potential benefits of *Cittaslow* membership

Potencjalne korzyści członka stowarzyszenia <i>Cittaslow</i> Potential benefits of <i>Cittaslow</i> membership	Płeć i wiek Gender and age						Suma Sum
	Kobiety Women			Mężczyźni Men			
	< 18 lat	18–50 lat	> 50 lat	< 18 lat	18–50 lat	> 50 lat	
Korzyści wizerunkowe/zwiększona promocja miasta Promotional advantages/enhanced promotion of the member-town	11	24	16	5	11	9	76
Napływ turystów w związku z tematyką „slow” Influx of tourists into the town	5	17	12	0	7	4	45
Podniesienie wartości terytorium miasta/jego architektonicznych i przestrzennych cech Increasing the town’s value/achieving architectural and spatial development goals	4	13	8	2	5	5	37
Polepszenie jakości środowiska naturalnego Improving environmental quality	4	17	6	1	12	2	42
Rozwój naturalnych technik produkcji żywności/promocja kuchni regionalnej Promoting food production based on natural and environmentally-friendly techniques /preserving regional and traditional cuisine	1	11	5	0	2	1	20
Rozpowszechnienie kultury, tradycji miasta w celu jego promocji Promoting the town’s cultural heritage and local traditions	1	12	4	0	7	6	30
Podniesienie jakości życia w mieście Improving the quality of life in the town	10	19	11	1	8	1	50
Zwiększenie świadomości mieszkańców w kontekście polityki środowiskowej Increasing environmental awareness among the inhabitants	1	12	3	1	5	4	26
Podniesienie poziomu kultury gościnności miasta Morąg Promoting the culture of hospitality in the town of Morąg	3	13	4	0	9	2	31
Zwiększenie świadomości mieszkańców w odniesieniu do miejsca, w którym żyją Sustaining the sense of place and local identity	2	17	1	1	5	6	32
Miasto nie będzie miało z tego tytułu żadnych korzyści There are no benefits of <i>Cittaslow</i> membership	0	0	0	0	1	0	1

Źródło: opracowanie własne
Source: own study

i podniesienie jakości życia w mieście (50 głosów). Oczekiwania związane były zatem ze spopularyzowaniem na dużą skalę informacji o ich miejscowości. Niewiele mniej respondentów opowiedziało się za prawdopodobnym polepszeniem jakości środowiska, wartości miasta, jego cech przestrzennych. Zaskoczeniem było, że aż 32% respondentów powiązało udział

w stowarzyszeniu ze zwiększeniem świadomości mieszkańców na temat miejsca ich zamieszkania.

PODSUMOWANIE I WNIOSKI

Przeprowadzone badania, oparte na wywiadzie, mogą stanowić dla władz Morąga wyznacznik postaw obywateli w zakresie przynależności do sieci miast,

a zwłaszcza *Cittaslow*, a także w zakresie jakości życia w mieście. Należy podkreślić, że uzyskane wyniki pokazują, że lokalna społeczność pozytywnie oceniła jakość życia w mieście (co jest zgodne z ideą miast *slow*). Pomimo słabej znajomości terminu *slow*, mieszkańcy widzieli duży potencjał w przynależności do stowarzyszenia *Cittaslow* i pozytywne skutki z tego płynące, zwłaszcza w kontekście wizerunkowym. Wskazuje to na zaangażowanie obywatelskie i związek emocjonalny z miejscem zamieszkania oraz otwartość na turystów. Jednocześnie uwidoczniło bariery finansowe wynikające z opłat należnych za członkostwo. W tym przypadku miasto woli środki finansowe przeznaczyć na wspieranie lokalnych organizacji i stowarzyszeń, co również przyczynia się do podnoszenia jakości życia w Morągu, jego promocji i rozwoju. Zaprezentowane w artykule wyniki badań mają charakter pilotażowy. Na przykładzie Morąga ukazano, jakie bariery, zarówno społeczne, jak i gospodarcze, polityczne itp. warunkują przystąpienie miasta do *Cittaslow*, rozwój sieci, jak i udział niewielkich ośrodków w różnego typu organizacjach międzynarodowych. Uwidaczniają one także szeroki zakres barier, szczególnie mentalnych, społeczeństwa oraz władz. Umożliwiają wstępne wnioskowanie, które z elementów mają największy wpływ na dołączanie miast do sieci lub odrzucanie przez władzę propozycji wstąpienia do stowarzyszenia.

PIŚMIENNICTWO

- Antolak, M., Jaszczak, A. (2015). Tożsamość krajobrazu a przestrzeń społeczna, w: Fenomen miejsca. W poszukiwaniu tożsamości krajobrazu (Identity of landscape vs. social space, in: The phenomenon of space – in search of landscape identity). *Prace Komisji Krajobrazu Kulturowego (Dissertations of Cultural Landscape Commission)* 29, 109–117.
- Apanowicz, J. (2002). *Metodologia ogólna (General methodology)*. Wydawnictwo Bernardinum, Gdynia.
- Baldemir, E., Kaya, F., Sahin, K.T. (2013). A management strategy within sustainable city context. *Cittaslow*. Ed. M., Özşahin. The Proceedings of 9th International Strategic Management Conference, *Procedia – Social and Behavioral Sciences* 99, 75–84.
- Blazy, R. (2016). Spatial issues in the context of the slow city movement, in: Trends in economical and spatial development of small towns in Poland. Ed. B., Bartosiewicz. Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź, ss. 7–28.
- Botta, M. (2016). Evolution of the slow living concept within the models of sustainable communities. *Transforming futures – a glimpse from the WFSF Conference 2013, Futures* 80, 3–16.
- Cittaslow International. Association, <http://www.cittaslow.net/content/association>, access: 12.09. 2017.
- Ekinci, B.M. (2014). The Cittaslow philosophy in the context of sustainable tourism development; the case of Turkey, *Tourism Management* 41, 178–189.
- Gruszecka-Tieśluk, A. (2013). Sieć Cittaslow – strategią rozwoju małych miast w Polsce? Nowoczesne instrumenty polityki rozwoju lokalnego – zastosowanie i efekty w małych miastach (Cittaslow network – a strategy for the development of small towns in Poland? Modern instruments of local development policy – application and effects in small towns). *Studia Ekonomiczne* 144, 383–393.
- Grzelak-Kostulska, E., Hołowiecka, B., Kwiatkowski, G. (2014). Cittaslow International Network. An example of a globalization idea?, in: The scale of globalization. Think globally. Eds. T., Mácha, P., Drobík. *Act locally (conference proceedings)*, University of Ostrava, Ostrava, ss. 186–192.
- Knox, P., Mayer, H. (2010). Small-town sustainability. Prospects in the second modernity. *European Planning Studies* 18(10), 1545–1565.
- Küçükaltan, E., Pirnar, I. (2016). Competitiveness factors of a tourism destination and impact on residents' quality of life. The case of Cittaslow-Seferihisar. *Journal of Tourism, Heritage & Services Marketing* 2(1), 22–29.
- Lokalny Program Rewitalizacji Miasta Morąg do roku 2023 (Local revitalization program for the town of Morąg until the year 2023). (2016). Morąg.
- Mazur-Belzyt, K. (2014). Współczesne podstawy rozwoju małych miast na przykładzie sieci miast Cittaslow (The contemporary basis of small cities development on the example of Slow City network). *Problemy Rozwoju Miast* 11(3), 39–45.
- Miasteczka Cittaslow. Warmia, Mazury, Powiśle (Cittaslow towns. Warmia, Mazury, Powiśle). (2015). Urząd Marszałkowski Województwa Warmińsko-Mazurskiego (Marshal's Office of the Warmia and Mazury Voivodeship). Olsztyn.

- Międzynarodowy status miast Cittaslow 2014 (International status of Cittaslow cities 2014), <http://cittaslowpolska.pl>, dostęp (access): 15.01.2018.
- Micał, M. (2008). Proces globalizacji we współczesnym świecie (Globalization process in the contemporary world). *Zeszyty Naukowe Zakładu Europeistyki*. Red. (Eds.) A., Jurkowska, M. Szewczyk. Wyższa Szkoła Informatyki i Zarządzania w Rzeszów 3(8), 148–172.
- Nowa karta ateńska 2003. Wizja miast XXI wieku (The new Athens charter 2003. A vision for the European city of the 21st century). (2003). Europejska Rada Urbanistów (The European Council of Spatial Planners), Lizbona.
- Pink, S., Servon, J.L. (2015). Cittaslow: going glocal in Spain. *Journal of Urban Affairs* 37(3), 327–340.
- Radstrom, S. (2011). A place sustaining framework for local urban identity. An introduction and history of Cittaslow. *Italian Journal of Planning Practice* 1(1), 90–113.
- Regulamin Polskiej Krajowej Sieci Miast Cittaslow (Regulations of the Polish National Network of Cittaslow Cities), <http://cittaslowpolska.pl>, dostęp: 15.01.2018.
- Skrzypek, E. (2001). Czynniki kształtujące jakość życia (Factors affecting the quality of life). Materiały z V Międzynarodowej Konferencji Naukowo-Technicznej „Ergonomia niepełnosprawnym, jakość życia” (Materials from the 5th International Scientific and Technical Conference. „Ergonomics for the disabled people, quality of life”). MKEN 2001. Wydawnictwo Politechniki Łódzkiej, Łódź, ss. 1–9.
- Zawadzka, A. (2017). Potencjalne implikacje społeczno-ekonomiczne akcesji do sieci Cittaslow w erze przyspieszenia, w: *Gospodarka przestrzenna – kluczowe problemy i koncepcje badawcze, wyzwania praktyki, profil i innowacyjność edukacji* (Potential socio-economic implications of accession to the Cittaslow network in the era of acceleration, in: *Spatial management – key problems and research concepts, practice challenges, profile and innovation of education*). *Biuletyn KPZK PAN* 266, 125–141.
- Życ powoli: inna strona nowoczesności. Manifest miast SLOW dla nowego humanizmu bycia i mieszkania (Slow living: the other side of modernity. The SLOW City manifesto for new humanism of being and living), <http://cittaslowpolska.pl>, dostęp (access): 15.01.2018.

PROSPECTS FOR THE DEVELOPMENT OF CITTASLOW TOWNS IN THE REGION OF WARMIA AND MAZURY – THE EXAMPLE OF MORAĞ

ABSTRACT

The Cittaslow movement promotes a “good quality of life”. The organization brings together small towns from all countries of the world, including Poland where the majority of Cittaslow towns are located in the Region of Warmia and Mazury. The region also abounds in many candidate towns, including Morağ, for which a case study was conducted. An attempt was made to evaluate Morağ’s potential and ability to meet Cittaslow certification requirements.

Key words: Cittaslow, small towns, quality of life